018688

Приватне акціонерне товариство
«Вищий навчальний заклад
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»

Україна, 03039, Київ-39, вул. Фрометівська, 2,
Тел. +38 (044) 490-95-00, maup.com.ua
e-mail: iapm@iapm.edu.ua

МАУП

The Private Joint-Stock Company
«Higher Education Institution
«Interregional
Academy
of Personnel Management»

2, Frometivs`ka Str., 03039 Kyiv, Ukraine,
Tel. +38 (044) 490-95-00, maup.com.ua
e-mail: iapm@iapm.edu.ua

«07» січня 2025 № 4104/1

Кабінет Міністрів України

Міністерство освіти і науки України

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

за результатами аналізу та громадського обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 811»

Науковцями Навчально-наукового інституту права та безпеки імені князя Володимира Великого ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», у межах реалізації пріоритетних напрямів наукових досліджень щодо теоретичних і практичних проблем імплементації законодавства України про вищу освіту та забезпечення системного правотворчого супроводу органів державної влади, здійснено комплексний аналіз проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 811 «Про документи про вищу освіту (наукові ступені)», оприлюдненого Міністерством освіти і науки України для громадського обговорення.

Метою цієї науково-правової експертизи є оцінка регуляторного потенціалу запропонованих змін, перевірка їхньої відповідності нормам матеріального права України, принципам системної когерентності та вимогам юридичної визначеності правової системи.

За результатами опрацювання наданих матеріалів та порівняльних таблиць вважаємо за доцільне висловити такі зауваження та пропозиції до тексту проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 811»:

МАУП

Нормативно-правові неузгодженості понятійного апарату та порушення системних зав'язків правових норм при визначенні обов'язкової інформації в документах про освіту.

У загальній методології права та теорії нормотворчості фундаментальною вимогою до якості підзаконного акта є його внутрішня логічна несуперечність, чіткість прав і обов'язків, а також системна когерентність із базовим законодавством вищої юридичної сили. Будь-яка дефініція чи імперативна вимога, що впроваджується в *Перелік обов'язкової інформації, яка повинна міститися в документах про вищу освіту (наукові ступені)*, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 року № 811 (далі – Перелік), має забезпечувати однозначність тлумачення та унеможливлювати виникнення нормативного дуалізму або прогалин у правозастосовній практиці закладів освіти.

За результатами проведеного детального юридичного аналізу пропонованої розробниками редакції проєкту виявлено суттєві техніко-юридичні прогалини.

Зокрема, серйозне зауваження викликає пропозиція розробників щодо доповнення пункту 1 та пункту 2 Переліку вимогами про заміну слів *«ім'я та прізвище»* конструкцією *«власне ім'я та прізвище»*. З правової точки зору запропонована модель створює штучні перешкоди для реалізації правотворчої мети та безпосереднього досягнення легітимних цілей акта, оскільки в системі цивільного законодавства України (зокрема, стаття 28 Цивільного кодексу України) поняття «ім'я фізичної особи» вже імперативно складається з прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не випливає із закону або звичаю національної меншини.

Ураховуючи зазначене, механічне вилучення або звуження цієї дефініції до «власного імені» без чіткого процесуального врегулювання порядку відображення по батькові в дипломних реєстрах Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) створює небезпечну нормативну неузгодженість, що може призвести до викривлення правозастосовної практики та помилкового висновку щодо необов'язковості зазначення по батькові громадянина України в офіційних документах державного зразка.

Крім того, нормативна незавершеність та процесуальна необґрунтованість виявляються у запропонованих змінах до пункту 1 Переліку в частині запровадження обов'язкового відображення інформації про *«професійну (і) кваліфікацію (її) (у разі присвоєння)»* та *«назву освітньої програми»*. Слід зауважити, що у тексті проєкту для громадського обговорення розробниками не було передбачено чітких матеріальних і процедурних фільтрів щодо відображення специфіки міждисциплінарних освітніх програм, а також програм, що реалізуються спільно кількома закладами вищої освіти. За відсутності в тексті чіткого алгоритму фіксації реквізитів усіх установ-співзасновників при видачі спільних або подвійних дипломів, практичне застосування цієї норми поклало б на заклади освіти беззастережну відповідальність за обставини,

що перебувають поза межами їхнього виключного вольового контролю, створюючи ризики юридичної непередбачуваності при сертифікації випускників іноземними закладами-партнерами.

Потребує уваги й припис пункту 5 Примітки Переліку у редакції проєкту, який встановлює, що *«Назви освітніх програм повинні відповідати вимогам частини шостої статті 9-1 Закону України «Про вищу освіту» (для освітніх програм, навчання за якими було розпочато після 1 січня 2025 року)»*. У контексті аналізу цієї норми слід зауважити, що запропонований правовий механізм повністю ігнорує той факт, що на момент винесення проєкту на обговорення зазначена стаття закону містила бланкетні приписи, які відсилають до підзаконних актів акредитації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Спроба імперативного обмеження назв програм на рівні урядової постанови без синхронного затвердження відповідних критеріїв у стандартах вищої освіти призведе до необґрунтованого вилучення унікальних експериментальних та інноваційних програм із освітнього простору України та суттєво поглибить нормативну колізію між автономією університетів та дискреційними повноваженнями контролюючих органів.

З правової точки зору запропонована конструкція щодо відображення «власного імені» фактично покладає на випускників та заклади освіти ризики викривлення анкетних даних. Процес приведення нормативного поля у відповідність до європейських стандартів має відбуватися без руйнування логіки національного цивільного законодавства.

Нормативна незавершеність та процесуальна необґрунтованість механізмів фіксації спільних і подвійних дипломів вищої освіти.

Слід також зауважити, що суттєві зауваження викликає запропонована розробниками редакція змін до графи «Диплом молодшого бакалавра, бакалавра, магістра» Переліку в частині запровадження обов'язкового відображення інформації про *«назву закладу вищої освіти (наукової установи), який (яка) видає другий диплом за виконання цієї освітньої програми»* у разі видачі подвійного диплома, а також відображення найменувань усіх установ-співзасновників при видачі спільного диплома. У практичній площині запропонований підхід істотно ускладнить реалізацію задекларованих намірів і розв'язання окреслених урядових завдань, оскільки розроблена редакція не містить вичерпних інституційних критеріїв та регламентованої послідовності дій для здійснення зазначеного обліку.

Потребує уваги той факт, що порядок взаємодії вітчизняних та іноземних закладів освіти при реалізації спільних програм на сьогодні регулюється індивідуальними міжінституційними угодами, які базуються на принципах університетської автономії.

Слід також зауважити, що відповідно до положень статті 32 Закону України «Про вищу освіту», автономія закладу вищої освіти передбачає самостійність, незалежність і відповідальність у прийнятті рішень щодо організації освітнього процесу та розвитку міжнародного співробітництва. Прагнення унормувати виключно технічні параметри спільних документів без урахування специфіки іноземних правових систем та безпосередньої участі закордонних університетів-партнерів у процесі погодження таких урядових приписів нівелює сутність зазначеного принципу. Це створює умови для нормативного дуалізму, коли внутрішні підзаконні обмеження вступають у пряму колізію з міжнародними зобов'язаннями університетів, що суперечить засадам гармонізації національного освітнього простору із критеріями Болонського процесу.

Ураховуючи зазначене, спроба уніфікувати відображення цих даних на рівні урядової постанови без чіткого визначення суб'єктної відповідальності (зокрема, щодо черговості проставлення підписів керівників, скріплення документів печатками кількох установ та технічної реєстрації таких специфічних бланків) призведе до викривлення правозастосовної практики.

Разом з тим, такий підхід фактично ставить заклади вищої освіти в залежність від чинників, на які вони не мають інституційного важеля впливу, зокрема від операційної динаміки державних інституцій та специфіки правових систем країн-партнерів. За відсутності процесуального узгодження цих вимог із алгоритмами функціонування дипломних реєстрів Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), практичне впровадження норми спровокує системні технічні збої та тривалі затримки при верифікації дипломів європейського зразка, що створює ризики юридичної непередбачуваності для випускників міждержавних програм.

Висновки та рекомендації

Проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 811» містить важливі й своєчасні інструменти, спрямовані на адаптацію документів про вищу освіту до сучасних євроінтеграційних стандартів, легалізацію спільних дипломних програм та врегулювання статусу ступеня доктора мистецтва.

Разом з тим, низка пропонованих матеріально-правових приписів Переліку та Приміток сформульована декларативно, містить внутрішні термінологічні суперечності та створює умови для надмірної дискреції контролюючих органів, що породжує загрозу правової невизначеності у сфері вищої освіти.

Водночас для практичної імплементації урядових рішень необхідне суттєве доопрацювання тексту проєкту перед його винесенням на розгляд засідання Кабінету Міністрів України, оскільки без усунення зазначених правових неузгодженостей існує високий ризик виникнення деструктивної

конкуренції між інституційною автономією університетів та підзаконними обмеженнями.

Слід також зазначити, що першочергової корекції потребують приписи щодо збереження трискладового поняття імені особи (із врахуванням по батькові), нормативне унормування чітких процедурних фільтрів для ведення спільних і міждисциплінарних програм у реєстрах ЄДЕБО, усунення процесуальної необґрунтованості механізмів фіксації реквізитів установ-співзасновників при видачі подвійних дипломів, а також скасування жорстких дат обмеження назв освітніх програм за відсутності затверджених галузевих стандартів. Навчально-науковий інститут права та безпеки імені князя Володимира Великого ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» підтримує концепцію реформи за умови обов'язкового врахування висловлених зауважень.

Ректор,
доктор юридичних наук, професор **Кирило МУРАВЙОВ**

Заступник директора Навчально-наукового
інституту права та безпеки імені
князя Володимира Великого,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права,
кандидат юридичних наук **Анатолій ТАЛАХ**